

Program działalności Zarządu Stowarzyszenia Polski Ziemniak w 2020 roku i latach następnych

Bardzo trudno jest pisać program działania Stowarzyszenia gdy nad Światem zawisła dużo większych rozmiarów i nieprzewidywalnych skutków groźba dla życia ludzkiej populacji. Ziemniak w historii ludzkości zapisał się już pozytywnie w walce z szerzącym się swego czasu głodem w wielu regionach Świata. Wiemy to z opisów historycznych. Obecnie ziemniak jest uprawiany na wszystkich kontynentach Świata i dobrze służy ludzkości jako podstawowe pożywienie. Dziś mamy jednak inne realia i inne zagrożenia. Globalizacja życia na kuli ziemskiej przyniosła nowe wyzwania – bardzo szybkie i totalne rozprzestrzenianie się groźnych dla życia ludzi i zwierząt chorób. Mam nadzieję, że ziemniak tak jak w historii, będzie i obecnie służył wyżywieniu, a tym samym utrzymaniu zdrowia naszej cywilizacji. Szczególnie dla Polaków to przecież obecnie podstawowe warzywo dające zdrowie co udowodniły liczne badania naukowe.

Zarząd Stowarzyszenia Polski Ziemniak podobnie jak i w 2019 roku będzie starał się w miarę możliwości w 2020 roku realizować misję, która ma służyć dobremu wizerunkowi polskiej branży ziemniaka jako całości. Po to powstała 18 lat temu nasza organizacja by współdziałały ze sobą wszystkie sektory branży a w efekcie konsumenci byli zadowoleni z dokonywanych zakupów ziemniaków i ich przetworów na polskim, europejskim i światowym rynku. Cele naszej organizacji są zawarte w naszym Statucie i nadal są one aktualne pomimo zmieniających się uwarunkowań. Warto je w tym miejscu przywołać:

Statutowymi zadaniami Stowarzyszenia Polski Ziemniak jest:

- reprezentowanie interesów rolników, przetwórców, hodowców, dystrybutorów i handlowców ziemniaka oraz doradztwo organom państwowym i samorządowym Polski w stanowieniu właściwego prawa dotyczącego prawidłowemu funkcjonowaniu polskiej branży ziemniaka,
- inicjowanie programów naukowych, hodowlanych, organizacyjnych, technologicznych i rynkowych służących rozwojowi polskiej branży ziemniaczanej,
- wspieranie podmiotów gospodarczych działających w branży służące modernizacji i innowacyjności oraz zwiększaniu potencjału produkcyjnego i przetwórczego,
- pełnienie funkcji mediacyjnych pomiędzy poszczególnymi sektorami w branży ziemniaczanej,
- monitorowanie rentowności produkcji i upowszechnianie aktualnych informacji rynkowych o funkcjonowaniu branży krajowej na tle rynku europejskiego i światowego,
- upowszechnianie informacji wśród producentów i przetwórców ziemniaka z zakresu nowoczesnej technologii uprawy, przechowalnictwa, odmianoznawstwa oraz współczesnego marketingu ziemniaka,
- inicjowanie działań mających na celu podnoszenie jakości zbiorów polskiego ziemniaka poprzez ustanawianie znaków towarowych i handlowych dla produktów markowych, promocję osiągnięć polskiej branży ziemniaczanej i polskich ziemniaków w kraju i za granicą

Z ogólnych tych sformułowań pragniemy pochylić się jako Zarząd SPZ w najbliższym roku ale także w latach następnych nad następującymi problemami:

- ❖ **Polski ziemniak może i powinien być produkowany zarówno w dużych gospodarstwach rolnych specjalizujących się w uprawie tego gatunku jak i w mniejszych gospodarstwach.** Więksi producenci są potrzebni by produkować surowiec wysokiej jakości dla przetwórstwa i przemysłu oraz zaopatrzenia sieci sklepowych, a mniejsi producenci powinni stanowić podstawowe zaplecze Rolniczego Handlu Detalicznego i specjalizować się w uprawie zrównoważonej czy ekologicznej. Według SPZ mniejsi oraz więksi producenci powinni się na rynku uzupełniać a nie konkurować. To powinny różne kategorie produkcji ziemniaka. *W 2019 r. liczba gospodarstw z uprawą ziemniaków wynosiła ogółem ok. 300 tys. Zdecydowana większość tych gospodarstw uprawia ziemniaki na małym areale. Blisko 250 tys. gospodarstw z ogólnej liczby producentów posiada plantacje o powierzchni do 1 ha, a ich udział w ogólnym areale uprawy ziemniaków wynosi tylko 25-30%, co stanowi ok. 80-90 tys. ha. Postępuje natomiast w kraju cały czas koncentracja i specjalizacja większych gospodarstw w uprawie ziemniaków dla konkretnych kierunków produkcji (jadalne wczesne i na zbiór jesienny do konfekcjonowania, jako surowiec do przetwórstwa spożywczego oraz dla zakładów skrobiowych oraz w nasiennictwie). Gospodarstw uprawiających ziemniaki na powierzchni powyżej 1 ha (w rzeczywistości kilka, kilkadziesiąt do kilkuset ha), stosujących intensywną lub średnio-intensywną technologię produkcji jest w kraju blisko 50 tys., a powierzchnia ogółem w tych gospodarstwach wynosi ponad 200 tys. ha.,*
- ❖ **Stworzenie spójnego narodowego programu dla gospodarstw rolnych produkujących ziemniaki w zakresie powstawania i późniejszego korzystania z infrastruktury służącej nawadnianiu plantacji** w okresach coraz częstszego zagrożenia zmianami klimatycznymi, a szczególnie występującą suszą i innymi klęskami klimatycznymi (uczestnictwo w stanowieniu i realizacji rządowego programu dotyczącego retencjonowania wody służącej nawadnianiu upraw rolniczych, ograniczenie wymogów formalno-prawnych w tym zakresie, finansowanie zakupów urządzeń nawadniających, itp.). Każde profesjonalne gospodarstwo rolne produkujące ziemniaki by stabilizować plonowanie i zbiory tego gatunku powinno dysponować źródłami wody powierzchniowej lub głębinowej dla użycia w okresach suszy do prowadzenia nawadniania plantacji. *Analiza wysokości opadów pokazuje, że na 40 analizowanych ostatnich sezonów tylko w 17 latach poziom opadów zabezpieczał potrzeby wodne odmian wcześniejszych i tylko w 4 latach pełne potrzeby odmian późniejszych ziemniaka. Ten fakt uzasadnia potrzebę inwestowania w systemy nawadniania w każdym gospodarstwie rolnym oczywiście pod warunkiem uzyskania dodatniej rentowności produkcji rolnej w przeciętnych warunkach.*
- ❖ **By ograniczyć najczęściej zbędny import ziemniaków do naszego kraju, musimy jako branża postawić na wiedzę, świadomość i patriotyzm konsumentów oraz jednocześnie na rozwój nowoczesnego krajowego przechowalnictwa.** Tylko nowoczesne obiekty przechowalnicze o profesjonalnym składowaniu bulw wyposażone w aktywną wentylację i chłodnie dla utrzymania właściwego mikroklimatu dają gwarancję oferty dobrej jakości bulw dla handlu całym rokiem. Konieczne jest stworzenie krajowego programu inwestycyjnego dla budowy nowoczesnych

przechowalni z wykorzystaniem funduszy pomocowych będących w dyspozycji ARMIR. Importujemy do naszego kraju wg oficjalnych statystyk rocznie od 100 do 250 tys. ton ziemniaków w stanie świeżym w tym sadzeniaki: 15-30 tys. ton, ziemniaki wczesne: od 30-60 tys. ton, ziemniaki jadalne: od 50 do 150 tys. ton. Nadmierny import ziemniaka do naszego kraju dotyczy tzw. ziemniaka wczesnego (młodego) z basenu Morza Śródziemnego (w okresie grudzień - maj), który w rzeczywistości jest w pełni dojrzałym towarem, co jest zwykłym oszukiwaniem konsumentów oraz import ziemniaka realizowany przez firmy konfekcjonujące z krajów Europy Zachodniej przechowywanego w nowoczesnych przechowalniach z regulowanym klimatem w okresie marzec – czerwiec ze względu na słabą jakość w tym czasie ziemniaka krajowego przechowywanego w złych warunkach. Wynika to z deficytu krajowej nowoczesnej bazy przechowalniczej wynoszącej ok. 60% potrzeb rynkowych.

❖ **SPZ stoi na stanowisku stworzenia nowoczesnego programu dla dynamicznego rozwoju polskiego nasiennictwa ziemniaka będącego narzędziem wykorzystania w powszechnej praktyce osiągnięć postępu biologicznego w branży ziemniaczanej.** Jeśli przy obecnej bardzo małej skali krajowej produkcji nasiennej ziemniaka (ok. 7 tys. ha) PIORIN ma problemy z terminową obsługą sektora nasiennej, to jak możemy sobie wyobrazić podwojenie czy potrojenie tej skali dla potrzeb produkcji towarowej ziemniaka w naszym kraju? SPZ proponuje następujący program zwiększenia skali nasiennictwa ziemniaka:

- *Objąć diagnostyką wykrywania wirusów PVS, PVX i PVA materiały nasienne ziemniaka ale tylko w stopniu przedbazowym i bazowym, a odstąpić od oceny zdrowotności materiałów kwalifikowanych (powszechnie: klasa A i klasa B),*
- *Rezygnacja z badań weryfikacyjnych PVS, PVX i PVA zmniejszyłaby zakres prac wykonywanych w laboratoriach WIORIN, skróciłaby czas oczekiwania firm nasiennych na wyniki badań (na co się także uskarżają), a w to miejsce można byłoby wygospodarować więcej czasu na diagnostykę Cms, która jest dla naszego kraju kluczowa, by myśleć o uwolnieniu branży od bakteriozy pierścieniowej ziemniaka,*
- *Dyskwalifikacja plantacji nasiennych z tytułu wykrycia PVS, PVX czy PVA ogranicza tak bardzo pożądaną produkcję towarową ziemniaka do zakupu kwalifikowanych sadzенок wolnych od Cms i wolnych od PVY, PLRV czy PVM, a przecież wszystkim nam zależy by uwolnić nasz kraj od Cms poprzez podniesienie wskaźnika stosowania kwalifikowanego materiału sadzeniakowego z 20 do 50-60%.*
- *Rezygnacja z badań weryfikacyjnych PVS, PVX i PVA zmniejszyłaby koszty produkcji nasiennej co przyczyniłoby się przekonania „nieprzekonanych” producentów ziemniaka by częściej kupowali tańsze kwalifikowane sadzeniaki w miejsce wysadzanych własnych materiałów rozmnożeniowych o nieznanym zdrowotności.*
- *Ustanowienie w kraju listy odmian regionalnych ziemniaka powinno być oparte na wnikliwej analizie wartości gospodarczej historycznych odmian kiedyś uprawianych, które okazały się w tym zakresie ponadczasowe. Przypadkowa propozycja listy odmian regionalnych, która na zasadzie manipulacji została niestety urzędowo zatwierdzona powinna być jak najszybciej zweryfikowana. Obecnie zatwierdzona lista odmian regionalnych podważa osiągnięcia polskiej hodowli ziemniaka, które są w wielu obszarach znaczące.*

❖ **Uruchomienie mechanizmów dla zwiększania eksportu polskich ziemniaków na rynki krajów trzecich oraz do krajów UE powinno być wyzwaniem zarówno rolników, handlowców jak i służb fitosanitarnych naszego kraju.** Jak najszybciej

należy wdrożyć do praktyki ogłoszony w 2019 roku przez MRIRW tzw. Program Dla Polskiego Ziemniaka. Program ma za zadanie uwolnić nasz kraj z podwyższonego wykrywania bakteriozy pierścieniowej ziemniaka, a przez to dać szansę dla eksportu polskiego ziemniaka do wielu krajów potrzebujących tego warzywa poprzez wprowadzenie obowiązkowego stosowania materiału sadzeniakowego wolnego od Cms w tych gospodarstwach które potencjalnie są zainteresowane obrotem międzynarodowym ziemniaka. *Obecny Program w swych założeniach powinien być zweryfikowany na bardziej realistyczny. Opracowanie szybkiego testu przesiewowego do wykrywania Cms w wysadzonym materiale rozmnożeniowym powinno być szczególnie nadzorowane, a w przypadku opóźnień powinien być zakupiony jak najszybciej test w Niemczech. Test powinien być ogólnodostępny dla wszystkich producentów ziemniaka celem samooczyszczenia. Nie należy liczyć na odstąpienie krajów UE ze skreślenia Cms z listy organizmów kwarantannowych ziemniaka. Do głównych przyczyn niskiego eksportu ziemniaka z naszego kraju należy zaliczyć także: wciąż duże rozdrobnienie produkcji (konieczny jest powrót do tworzenia realnych grup producenckich w branży ziemniaka), zarówno co do skali, jak i uprawianych odmian, oraz brak dobrego marketingu i zorganizowanego rynku, a przede wszystkim niewystarczająca konkurencyjność jakościowa polskich ziemniaków. Firmy handlowe działające na terenie kraju interesują się eksportem polskiego ziemniaka tylko w lata wielkiego nieurodzaju w innych częściach Europy. W przestrzeni długofalowej konieczne jest dopracowanie się rejonów produkcji i gospodarstw produkujących głównie na cele eksportowe. Potencjalnymi rynkami dla eksportu polskiego ziemniaka mogą być kraje południa Europy (Grecja, Włochy, Hiszpania, Węgry, Mołdawia) oraz Skandynawia. Niewykluczone są także inne rynki zbytu (kraje arabskie, Azja, Afryka).*

- ❖ **Utrzymanie wysokiego spożycia ziemniaków wśród mieszkańców naszego kraju we wszystkich grupach wiekowych i społecznych.** Spożycie ziemniaków nieprzetworzonych (świeżych) wykazuje długookresową tendencję spadkową, niezależnie od poziomu cen detalicznych i konkurencyjności cenowej ziemniaków względem ich podstawowych substytutów. Wynika to ze zmiany stylu życia, w tym nawyków żywieniowych, przede wszystkim wśród młodego pokolenia Polaków, które coraz częściej stołuje się poza domem i zastępuje ziemniaki gotowymi przetworami ziemniaczanymi oraz produktami zbożowymi (ryż, kasze, makarony). *Aby utrzymać spożycie ziemniaka w naszym kraju na wysokim poziomie należy skoncentrować się na następujących działaniach:*
 - *Oferta handlowa ziemniaków jadalnych w miejscach ich sprzedaży musi być atrakcyjna i różnorodna pod względem oferty odmianowej, opakowaniowej, wyglądu bulw i o różnej cenie oraz zawierać informacje o procesie produkcji*
 - *Dla zamożniejszych kupujących w ofercie musi znajdować się ziemniak obierany, wstępnie gotowany, miazga do dalszej obróbki oraz gotowe wyroby ziemniaczane (kluski, placki, kopytka, pyzy, kartacze, inne) o wysokiej jakości kulinarnej*
 - *Gastronomia w swej ofercie powinna posiadać tradycyjne potrawy ziemniaczane o regionalnym znaczeniu i wysokiej jakości kulinarnej*
 - *Należy szeroko promować w mediach młodzieżowych wartości odżywcze ziemniaka*

- ❖ **Wyeliminowanie nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu rolnik - przetwórca - handlowiec - konsument.** Ważnym elementem funkcjonowania rynków produktów żywnościowych w tym także rynku ziemniaczanego jest opłacalność produkcji ziemniaka szczególnie jadalnego. *Najsłabsza pozycja rolnika jest przy kształtowaniu ceny detalicznej w placówkach sklepowych. Cena detaliczna ziemniaków jadalnych jest często ponad 6 - 10 krotnie wyższa od ceny na „bramie gospodarstwa”. Wysoka cena detaliczna ziemniaków jadalnych stała się w ostatnich latach barierą popytową w niektórych grupach społecznych. Konieczne jest stworzenie mechanizmów zwiększających wykorzystywanie umów kontraktowych sprzedający-kupujący w obrocie ziemniakami w warunkach gospodarki wolnorynkowej.*

Opracował:
Prezes
Stowarzyszenia Polski Ziemniak
Wojciech Nowacki